Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

16. aprill 2015 *

Eelotsusetaotlus — Hanked — Asjad — Tehniline kirjeldus — Võrdse kohtlemise ja diskrimineerimiskeelu põhimõtted — Läbipaistvuskohustus — Viide kindlat kaubamärki kandvale tootele — Pakkuja pakutud toote samaväärsuse hindamine — Võrdlustoote tootmise lõpetamine

Kohtuasjas C-278/14,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Curtea de Apel Alba Iulia (Rumeenia) 21. märtsi 2014. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 6. juunil 2014, menetluses

SC Enterprise Focused Solutions SRL

versus

Spitalul Județean de Urgență Alba Iulia,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president T. von Danwitz, kohtunikud C. Vajda, A. Rosas, E. Juhász ja D. Šváby (ettekandja),

kohtujurist: M. Szpunar,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— Austria valitsus, esindaja: M. Fruhmann,

— Euroopa Komisjon, esindajad: L. Nicolae ja A. Tokár,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: rumeenia.

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiivi 2004/18/EÜ ehitustööde riigihankelepingute, asjade riigihankelepingute ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise korra kooskõlastamise kohta (ELT L 134, lk 114; ELT eriväljaanne 06/07, lk 132) (muudetud komisjoni 30. novembri 2011. aasta määrusega (EL) nr 1251/2011 (ELT L 319, lk 43)) (edaspidi „direktiiv 2004/18") artikli 23 lõiget 8.

2 Taotlus on esitatud SC Enterprise Focused Solutions SRL (edaspidi „EFS") ja Spitalul Județean de Urgență Alba Iulia (Alba Iulia maakondlik kiirabihaigla) vahelises kohtuvaidluses, mille ese on viimati nimetatu poolt EFS esitatud pakkumuse tagasilükkamine riigihankemenetluses.

Õiguslik raamistik

3 Direktiiv 2004/18 põhjendus 2 on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriikides tuleb lepingute sõlmimisel riigi nimel või piirkondlike või kohalike omavalitsuste või avalik-õiguslike isikute nimel kohaldada asutamislepingu põhimõtteid, eelkõige kaupade vaba liikumise põhimõtet, asutamisvabaduse ja teenuste osutamise vabaduse põhimõtet ning nendest tulenevaid põhimõtteid, nagu võrdse kohtlemise, mittediskrimineerimise, vastastikuse tunnustamise, proportsionaalsuse ja läbipaistvuse põhimõte. Teatavat maksumust ületavate riigihankelepingute puhul on siiski soovitav koostada lepingute sõlmimise siseriiklikku korda kooskõlastavad ühenduse sätted, mis tuginevad kõnealustele põhimõtetele, et tagada nende mõju ja kindlustada hanketellimuse avatus konkurentsile. Kooskõlastavaid sätteid tuleks seepärast tõlgendada nii eespool nimetatud eeskirjade ja põhimõtete kui ka asutamislepingu muude eeskirjade kohaselt."

4 Kõnealuse direktiivi artikkel 2 „Lepingute sõlmimise põhimõtted" sätestab:

„Ostjad kohtlevad ettevõtjaid võrdselt ja mittediskrimineerivalt ning tegutsevad läbipaistval viisil."

5 Direktiivi 2004/18 artikli 7 punkti b esimese taande alusel kohaldatakse direktiivi eeskätt muude kui direktiivi IV lisas keskvalitsusasutustena loetletud hankijate sõlmitud asjade hankelepingute suhtes, mille maksumus käibemaksuta on 200 000 eurot või suurem.

6 Direktiivi 2004/18 VI lisa punkti 1 alapunktis b on mõiste „tehniline kirjeldus" määratletud järgmiselt:

„„tehniline kirjeldus" tähendab asjade ja teenuste riigihankelepingute puhul toote või teenuse nõutavaid omadusi määratlevas dokumendis esitatud tehnilist kirjeldust, mis hõlmab näiteks kvaliteeditaset, keskkonnategevuse tulemuslikkuse taset, nõudeid konstruktsioonile (kaasa arvatud ligipääsetavuse nõue puuetega inimestele), vastavushindamist, nõudeid jõudlusele, toote kasutusele, turvalisusele või mõõtudele, sealhulgas toote kaubamärgile vastavuse nõudeid, terminoloogiat, sümboleid, katsetamist ja katsemeetodeid, pakendamist, märgistamist ja tähistamist, kasutusjuhiseid, nõudeid tootmisprotsessile ja -tehnoloogiale ning vastavuse hindamise menetlusi".

7 Direktiivi artikkel 23 sätestab:

„[…]

2. Tehnilised kirjeldused peavad võimaldama kõigile pakkujatele võrdse juurdepääsu ega tohi tekitada põhjendamatuid takistusi riigihangete avamisel konkurentsile.

3. Ilma et see piiraks kohustuslike siseriiklike tehniliste eeskirjade kohaldamist, kuivõrd need on ühenduse õigusega kooskõlas, määratletakse tehnilised kirjeldused:

a) tuginedes VI lisas määratletud tehnilistele kirjeldustele ja (tähtsuse järjekorras) Euroopa standardid ülevõtnud siseriiklikele standarditele, Euroopa tehnilistele kinnitustele, ühistele tehnilistele kirjeldustele, rahvusvahelistele standarditele, muudele Euroopa standardiorganite kehtestatud tehnilistele kontrollsüsteemidele, või juhul, kui need puuduvad, projekteerimise, arvestusmeetodi ning tööde teostamise ja toodete kasutamisega seotud siseriiklikele standarditele, siseriiklikele tehnilistele kinnitustele või siseriiklikele tehnilistele kirjeldustele. Igale viitele lisatakse märge „või sellega samaväärne";

b) või kirjeldades kasutusomadusi või funktsionaalseid nõudeid; viimased võivad sisaldada keskkonnanäitajaid. Sellised parameetrid peavad siiski olema piisavalt täpsed, et pakkujatel oleks võimalik kindlaks määrata lepingu objekt ja et ostjad saaksid sõlmida lepingu;

c) või kirjeldades punktis b nimetatud kasutusomadusi või funktsionaalseid nõudeid, viidates punktis a nimetatud kirjeldustele kui kasutusomadustele või funktsionaalsetele nõuetele vastavuse tagamise vahendile;

d) või viidates teatavate näitajate puhul punktis a nimetatud kirjeldustele ja muude näitajate puhul punktis b nimetatud kasutusomadustele või funktsionaalsetele nõuetele.

[…]

8. Tehnilistes kirjeldustes ei nimetata kindlat marki ega ostuallikat, konkreetset valmistusviisi ega kaubamärke, patente, liike, kindlat päritolu ega teatavat tootmisviisi, mis võiks teatavaid ettevõtteid või tooteid soosida või nende osaluse välistada, välja arvatud juhul, kui see on lepingu objekti seisukohast vältimatult vajalik. Sellised viited on lubatud erandkorras, kui riigihankelepingu objekti ei ole võimalik punktide 3 ja 4 kohaselt piisavalt täpselt ja kõigile mõistetavalt kirjeldada; sellistele viidetele lisatakse märge „või sellega samaväärne"."

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

8 Spitalul Județean de Urgență Alba Iulia algatas 20. novembril 2013 elektroonilise hankemenetluse, et sõlmida hankeleping infosüsteemide ja -seadmete ostmiseks. Lepingu eeldatav maksumus ilma käibemaksuta oli 259 750 Rumeenia leud. See vastab ligikaudu 58 600 eurole.

9 Hankedokumentides oli infosüsteemi keskprotsessori kohta täpsustatud, et see peab vastama „vähemalt Intel Core i5 3,2 GHz või sellega samaväärsele" protsessorile.

10 EFS pakkumus sisaldas AMD kaubamärki kandvat Quad Core A8-5600k tüüpi protsessorit, millel on kuus tuuma, tavataktsagedus 3,6 GHz ja turbotaktsagedus 3,9 GHz.

11 Pakkumus lükati tagasi, kuna see ei vastanud hanke tehnilisele kirjeldusele. Hankija asus sellisele seisukohale pärast seda, kui ta oli Inteli kaubamärki käsitleva veebisaidiga tutvudes leidnud, et esimese ja teise põlvkonna Core i5 tüüpi protsessoreid sagedusega 3,2 GHz (Core i5-650) see tootja enam ei tooda ega hoolda, kuigi neid veel müüakse; ning et nimetatud tootja praegu toodetav protsessor, mille sagedus on vähemalt 3,2 GHz, on kolmanda põlvkonna protsessor. Silmas pidades nimetatud kolmanda põlvkonna protsessorit, mille jõudlus on suurem kui EFS pakutud protsessoril, tunnistati viimati nimetatu hanke tehnilisele kirjeldusele mittevastavaks.

12 EFS esitas oma pakkumuse tagasilükkamise otsuse peale Consiliul Național de Soluționare a Contestațiilor'ile (riiklik vaidlustuskomisjon) vaidlustuse, milles märkis, et tema pakkumuses nimetatud protsessori jõudlus on suurem kui hanke tehnilises kirjelduses esitatud protsessoril, st Intel Core i5-650 protsessoril sagedusega 3,2 GHz. Vaidlust ei ole küsimuses, et EFS pakutud protsessor on tõesti suurema jõudlusega kui Core i5-650 tüüpi Inteli kaubamärki kandev protsessor. EFS vaidlustus jäeti 11. veebruari 2014. aasta otsusega rahuldamata ja põhikohtuasja kaebaja esitas Curtea de Apel Alba Iulia'le (Alba Iulia apellatsioonikohus) otsuse peale kaebuse.

13 Neil asjaoludel otsustas Curtea de Apel Alba Iulia menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [direktiivi 2004/18] artikli 23 lõiget 8 tuleb tõlgendada nii, et kui hankija määratleb hankeobjektiks oleva toote tehnilise kirjelduse viitega konkreetsele kaubamärgile, siis tuleb [pakkuja poolt samaväärsena pakutud] toote omadusi võrrelda üksnes selliste toodete [omadustega], mida sel ajal toodetakse [tootja poolt, kelle võrdlustootele viidatakse tehnilises kirjelduses], või võidakse neid omadusi võrrelda ka turul olevate [selle tootja] toodetega, mida enam ei toodeta?"

Eelotsuse küsimus

14 Kõigepealt olgu märgitud, et eelotsusetaotluse esitanud kohus lähtub eeldusest, et direktiiv 2004/18 on põhikohtuasjas kohaldatav, kuid ei esita siiski põhjendusi, millele kõnealuse teisese õigusakti kohaldatavus tugineb.

15 Samas tuleb märkida, et riigihankemenetlusi kooskõlastavates Euroopa Liidu direktiivides ette nähtud rangeid erimenetlusi kohaldatakse üksnes hankelepingutele, mille maksumus ületab igas asjaomases direktiivis sõnaselgelt väljendatud piirmäära. Seega ei kohaldata nende direktiivide eeskirju hangete puhul, mille maksumus jääb alla seal kinnitatud piirmäära (kohtuotsus SECAP ja Santorso, C-147/06 ja C-148/06, EU:C:2008:277, punkt 19 ja seal viidatud kohtupraktika). Sellest tulenevalt ei ole direktiivi 2004/18 artikli 23 lõige 8, mille tõlgendamist on Euroopa Kohtult taotletud, põhikohtuasjas kohaldatav. Nimelt on käsitletava hankelepingu maksumus ligikaudu 58 600 eurot, samas kui kõnealuse direktiivi artikli 7 punktis b sätestatud piirmäär on 200 000 eurot.

16 Sellegipoolest tuleb juhtida tähelepanu asjaolule, et selliste hankelepingute sõlmimisel, mis maksumuse alusel ei kuulu kõnealuse direktiivi kohaldamisalasse, tuleb ikkagi järgida EL toimimise lepingu alusnorme ja üldpõhimõtteid, eelkõige võrdse kohtlemise ja kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõtet ning neist tulenevat läbipaistvuskohustust, kui hangetel on selge piiriülene huvi teatud objektiivsete kriteeriumide alusel (vt selle kohta kohtuotsus Ordine degli Ingegneri della Provincia di Lecce jt, C-159/11, EU:C:2012:817, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika).

17 Kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus ei viita eelotsusetaotluses otseselt liidu õiguse alusnormidele ja üldpõhimõtetele, tuleneb Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast siiski, et Euroopa Kohus võib eelotsuse küsimuse esitanud kohtule tarviliku vastuse andmiseks arvestada ka selliseid liidu õigusnorme, millele siseriiklik kohus ei ole oma eelotsusetaotluses viidanud (vt selle kohta kohtuotsus Medipac – Kazantzidis, C-6/05, EU:C:2007:337, punkt 34).

18 Selles osas olgu märgitud, et eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole esitanud vajalikke asjaolusid, mis võimaldaksid Euroopa Kohtul kontrollida, kas põhikohtuasjas esineb selge piiriülene huvi. Siinkohal tuleb aga meenutada, et Euroopa Kohtu kodukorra artiklist 94 tuleneb, et Euroopa Kohus peab eelotsusetaotlusest saama ülevaate faktilistest andmetest, millel eelotsuse küsimused põhinevad, ning sellest, mis moel on need andmed eelotsuse küsimustega seotud. Seega tuleb selge piiriülese huvi kontrollimiseks vajalikud asjaolud – nagu üldiselt kõik sellised asjaolud, mille tuvastamine on

siseriikliku kohtu ülesanne ja millest sõltub liidu teisese või esmase õiguse kohaldamine – tuvastada enne Euroopa Kohtusse pöördumist (vt kohtuotsus Azienda sanitaria locale n. 5 „Spezzino" jt, C-113/13, EU:C:2014:2440, punkt 47).

19 Samas ei too eelotsusemenetluses siseriiklike kohtute ja Euroopa Kohtu vahel valitseva koostöövaimu tõttu asjaolu, et eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole võimaliku selge piiriülese huviga seoses eelnevalt asjaolusid selliselt tuvastanud, tingimata kaasa eelotsusetaotluse vastuvõetamatust, kui Euroopa Kohus leiab toimikust tulenevate asjaolude alusel, et tal on võimalik anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarvilik vastus. Nii on see eelkõige juhul, kui eelotsusetaotlus sisaldab piisavalt asjakohaseid andmeid, et hinnata sellise huvi võimalikku olemasolu. Euroopa Kohus annab oma vastuse siiski ainult juhuks, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus tuvastab põhikohtuasjas selge piiriülese huvi üksikasjalikult kõiki põhikohtuasjas asjakohaseid tõendeid hinnates (vt selle kohta kohtuotsus Azienda sanitaria locale n. 5 „Spezzino" jt, C-113/13, EU:C:2014:2440, punkt 48 ja seal viidatud kohtupraktika).

20 Selge piiriülese huvi olemasolule viidata võivate objektiivsete kriteeriumide kohta on Euroopa Kohus juba otsustanud, et need võivad eeskätt olla asjaomase riigihanke võrdlemisi suur maksumus koostoimes tööde teostamise kohaga või ka hanke tehnilised tingimused. Eelotsusetaotluse esitanud kohus võib selge piiriülese huvi olemasolule üldhinnangu andmisel võtta arvesse veel teistes liikmesriikides asuvate ettevõtjate kaebusi, tingimusel et on kontrollitud, et need on tegelikud, mitte fiktiivsed (vt kohtuotsus Azienda sanitaria locale n. 5 „Spezzino" jt, C-113/13, EU:C:2014:2440, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika).

21 Käesoleval juhul tuleb hoolimata hankelepingu madalast maksumusest ja eelotsusetaotluse esitanud kohtu selgituste puudumisest asuda seisukohale, et põhikohtuasjas käsitletava riigihanke puhul võib esineda selge piiriülene huvi; sellele viitavad põhikohtuasja faktilised asjaolud, eelkõige asjaolu, et kohtuasi käsitleb selliste infosüsteemide ja -seadmete ostmist, mille võrdlusprotsessor kannab rahvusvahelist kaubamärki.

22 Seega on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne, arvestades kõiki asjakohaseid tegureid, mis iseloomustavad tema menetluses oleva kohtuasja konteksti, üksikasjalikult hinnata, kas põhikohtuasjas käsitletav hange pakub tegelikult selget piiriülest huvi. Järgnevad kaalutlused on esitatud selle tingimusega arvestades.

23 Seega tuleb eelotsuse küsimust mõista nii, et see käsitleb aluslepingu alusnormide ja üldpõhimõtete, eelkõige võrdse kohtlemise ja diskrimineerimiskeelu põhimõtete ning neist tuleneva läbipaistvuskohustuse mõju direktiivi 2004/18 kohaldamisalasse mittekuuluvale, kuid selget piiriülest huvi pakkuvale hankele.

24 Lisaks tuleb rõhutada, et asjaolu, et toodet enam ei toodeta, kuid jätkuvalt müüakse, ei puuduta põhikohtuasjas mitte pakkuja pakutud toodet, vaid toodet, millele viidatakse vaidlusaluses tehnilises kirjelduses. Seega ei ole asjakohane küsimus mitte see, kas hoolimata põhikohtuasjas käsitletavates hankedokumentides sellekohaste täpsustuste puudumisest võib hankija nõuda, et pakkuja pakutavat toodet peab endiselt toodetama, vaid see, kas hankija, kes määratles tehnilise nõude viitega kindlat kaubamärki kandvale tootele, võib viimati nimetatud toote tootmise lõpetamise korral muuta seda nõuet ja viidata samaväärsele sama kaubamärki kandvale tootele, mida sel ajal toodetakse, kuid mille omadused on teistsugused.

25 Mis puutub võrdse kohtlemise ja diskrimineerimiskeelu põhimõtetesse ning läbipaistvuskohustusse, siis tuleb möönda, et liikmesriikidel on teatav kaalutlusõigus nimetatud põhimõtete – mis kehtivad hankijate suhtes kõigi hankemenetluste puhul – järgimise tagamiseks vajalike meetmete võtmisel (vt kohtuotsus Serrantoni ja Consorzio stabile edili, C-376/08, EU:C:2009:808, punktid 31 ja 32).

26 Läbipaistvuskohustuse eesmärk on ennekõike välistada hankija omavoli oht (vt direktiivi 2004/18 artikli 2 kohta kohtuotsus SAG ELV Slovensko jt, C-599/10, EU:C:2012:191, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).

27 Kuid seda eesmärki ei saavutata, kui hankija võib ignoreerida tingimusi, mille ta ise on kindlaks määranud. Seetõttu on hankijal keelatud muuta hankemenetluse käigus hanketingimusi. Võrdse kohtlemise ja diskrimineerimiskeelu põhimõtetel ning läbipaistvuskohustusel on selles suhtes sama mõju seoses tehnilise kirjeldusega.

28 Sellest järeldub, et võrdse kohtlemise põhimõte ja läbipaistvuskohustus keelavad hankijal lükata tagasi hanketeate nõuetele vastava pakkumuse, tuues aluseks põhjused, mida teates ei olnud ette nähtud (kohtuotsus Medipac – Kazantzidis, C-6/05, EU:C:2007:337, punkt 54).

29 Järelikult ei tohi hankija pärast hanketeate avaldamist muuta ühe hankeobjekti tehnilist kirjeldust võrdse kohtlemise ja diskrimineerimiskeelu põhimõtet ning läbipaistvuse kohustust rikkudes. Selles osas ei oma tähtsust asjaolu, kas tehnilises kirjelduses viidatud objekti veel toodetakse või mitte ja kas seda müüakse.

30 Neist kaalutlustest lähtudes tuleb eelotsuse küsimusele vastata, et direktiivi 2004/18 artikli 23 lõiget 8 ei kohaldata hankelepingule, mille maksumus jääb alla selles direktiivis sätestatud kohaldamise piirmäära. Nimetatud direktiivi kohaldamisalasse mittekuuluva, kuid selget piiriülest huvi pakkuva – selle kontrollimine on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne – hanke puhul tuleb aluslepingu alusnorme ja üldpõhimõtteid, eelkõige võrdse kohtlemise ja diskrimineerimiskeelu põhimõtteid ning neist tulenevat läbipaistvuskohustust tõlgendada nii, et hankija ei või lükata tagasi hanketeates esitatud nõuetele vastavat pakkumust põhjustel, mida ei ole hanketeates ette nähtud.

Kohtukulud

31 Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiivi 2004/18/EÜ ehitustööde riigihankelepingute, asjade riigihankelepingute ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise korra kooskõlastamise kohta (muudetud komisjoni 30. novembri 2011. aasta määrusega (EL) nr 1251/2011) artikli 23 lõiget 8 ei kohaldata hankelepingule, mille maksumus jääb alla selles direktiivis sätestatud kohaldamise piirmäära. Nimetatud direktiivi kohaldamisalasse mittekuuluva, kuid selget piiriülest huvi pakkuva – selle kontrollimine on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne – hanke puhul tuleb EL toimimise lepingu alusnorme ja üldpõhimõtteid, eelkõige võrdse kohtlemise ja diskrimineerimiskeelu põhimõtteid ning neist tulenevat läbipaistvuskohustust tõlgendada nii, et hankija ei või lükata tagasi hanketeates esitatud nõuetele vastavat pakkumust põhjustel, mida ei ole hanketeates ette nähtud.

Allkirjad